СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 225. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 26. вересня, 1924. VOL. XXXII. No. 225. Jersey City, N. J., Friday, September 26, 1924. THREE CENTS

Конґресмен обжалований за нарушеннє прогибіції.

БАЛТИМОР, МЕРИЛЕНД, 24. вересня. — Федеральна велика лава присяжних суддів постановила поставити перед суд за нарушеннє прогибіційного закона конґресмена Джана Гила, котрий кілька днів тому назад устроїв забаву на своїй фармі, на котрій роздавав гостям вино і яблочник.

Конґресмена спеціяльно обжаловують за вироблювання вина, яблочнику та других овочевих вин. Його пущено на волю без кавції. Гил був заявив свого часу, що він буде дуже радий, як федеральний уряд виточить йому процес, бо він хоче переконатися, чи закон Волстеда справді годиться з конституцією.

КУЛИДЖ ПРО СВОЮ ПОЛІТИКУ.

ВАШИНҐТОН, 24. вересня. — Президент Кулидж заявив у промові до конвенції аптикарів, що його праграмою домашною є ощадність, а заграничною є заведенне мира у світі. На його думку торговельні та промислові умови йдуть до кращого.

ГВІЛЕР АТАКУЄ КУЛИДЖА.

СТ. ПОЛ, МИНЕСОТА, 24. вересня. — Сенатор Гвілер, кандидат поступової партії на уряд віцепрезидента Злучених Держав, виголосив тут промову, яка була вся звернена проти республиканського кандидата Кулиджа.

Гвілер закидав Кулиджови, що він не викинув з уряду Догерті ані Денбі, хоча знав про їх надужиття, так довго поки його до сього не примусила публична опінія. Він закидав далі Кулиджови, що він дозволив федеральним шпигам вломлюватися до канцелярії Ла Фолета, щоби дістати таким способом документи проти нього. Він представляв Кулиджа політичним боягузом.

В Ст. Пол, Минеаполисі зроблено Гвілерови величезну демонстрацію.

ЩЕ СПРАВА СПАРҐА И КУЛИДЖА.

ВАШИНҐТОН, 24. вересня. — Американська Федерація Праці подає до публичного відома заяву соціялістичного писменника Волинґа про заяву Джана Спарґа за кандидатурою Кулиджа. Волинґ каже, що Спарґо здезертирував з соціялістичного руху підчас війни. На його думку Спарґо заявляється за Кулиджом, бо він ще досі живе у военнім дурмані.

РЕПУБЛИКАНЦІ НЕ ПЕРЕЧУТЬ ПРОМОВИ ВИЛБЕРА

ВАШИНҐТОН, 24. вересня. — Вилбер міністер фльоти в кабінеті Кулиджа, відмовився дати до ґазет яку небудь заяву в справі сьої промови, яку він мав виголосити в Каліфорнії, а якої він виголосити не міг, бо його Кулидж відкликав до Вашинґтону. Сю промову вчора подав до публичного відома демократичний сенатор Керовей.

КЛОПОТИ ЛА ФОЛЕТА З КАНДИДАТУРОЮ.

ВАШИНҐТОН, 24. вересня. — Сенатор Ла Фолет уже постарався, що імя його партії буде поставлене на виборчу лісту в усіх середно-американських стейтах. Зате в кількох західних стейтах він все ще не певний, чи йому се вдасться. Спеціяльно в Каліфорнії обовязує про вибори такий закон, що імени поступової партії не можна буде поставити на виборчий бальот Сенаторови лишиться хиба такий вихід, щоби поставити там імя соціялістичної партії.

ЗЕЛІЗНИЧІ ЮНІЇ ПРОСЯТЬ МЕКАДУ ПОКИНУТИ ДЕЙВИСА

ШИКАҐО, ИЛИНОЙС, 24. вересня. — Уряд зелізничого відділу Американської Федерації Праці віднісся в листі до відомого демократичного провідника Вілема Мекаду, щоби він не нищив своеї гарної опінії через підпиранне демократичного кандидата Дейвиса, але підпирав Ла Фолета.

ВЗИВАЄ ЛА ФОЛЕТА НА ДИБАТУ.

; НЮ ЙОРК, 24. вересня. — Френк Джанс, кандидат соціялістичної-робітничої партії на уряд президента Злучених Держав вислав до сенатора Ла Фолета визив на дебату. Джанс хоче дебатувати питанне, чи можливий поступ в Америці без революційної переміни теперішньої промислової системи.

БЕЗРОБІТНІ ВЕРТАЮТЬ В ІТАЛІЮ.

НЮ ЙОРК, 24. вересня. — Нині виїхало до Італії 953 італійських еміґрантів, які не могли дістати роботи через промисловий застій в Америці. Вони кажуть, що потрафлять пережити застій дешевще в Італії.

ДЕПОРТУЮТЬ МИМО 9-ЛІТНОГО ПОБУТУ В АМЕРИЦІ.

БОСТОН, МЕСЕЧУСЕТС, 24. вересня. — На приказ іміґраційного уряду завернено нині назад до Швеції родину іміґрантів, яка вертала сюди з короткого побуту в рідним крю, куди вона виїхала по 9-літнім поселенню в Америці.

Ряд визначних люди старається, щоби уряд на ново отворив справу та видав друге рішенне.

СУД НАД ФИЛИПИНЦЯМИ-СТРАЙКАРАМИ.

ЛИГЮ, остров Кава, Гавайські острови, 24. вересня. — Перед *федеральним судом* поставлено 78 Филипинців страйкарів, обжалованих за кроваві заворушення дня 9. вересня.

ВИЗНАЧУЮТЬ ТРИ МІЛІОНИ НА НОВІ ЦЕРКВИ.

АТЛЕНТИК СИТІ, Н. Дж., 24. вересня. — Заряд презбитеріянської церкви порозумівся з баптистами Ню Йорку, щодо ведення спільної евангельської акції. Сі три церкви рішили видати від 3—5 міліонів долярів на побудованне нових церков у Ню Йорку.

БОЯГУЗИ ЗНОВА ХОВАЮТЬСЯ ЗА АМЕРИКАНСЬКИЙ ПАТРІОТИЗМ.

Кансаси сіти, Месури, 24. вересня. — Др. Гірам Еванс, начальник, або як його урядово називають ,цісарський чародій' потайної орґанізації Ку-Клакс-Клена, отворив тут річну конвенцію сеї орґанізації промовою, в котрій представляв закаптурену орґанізацію як головну остою американського патріотизму. Він представляв Клен, як одиноку орґанізацію, яка може вратувати панованнє білої раси в Америці, яке тепер висить на волосочку, та яка одинока може здержати „гори чужинців". Він нападав на сенатора Ла фолета як на не Американця.

ПЧОЛИ УБИЛИ ТРИ КОНІ.

На дорозі між Ст. Дамазій і Руґемонт недалеко Ст. Ґайсінт, Квебек в Канаді, пчоли своїми жилами убили на смерть три коні. Коні тягнули тяжко наладований віз як тисяч жіл прямо вкрили їх запускаючи в їх тіла свої жала. Їх скоро відрізано від воза і залято трійкою проти пчіл, але коні зараз потім погинули.

ДОХОДИ КАНАДИ З АВТОМОБІЛІВ.

Властителі автомобілів в Канаді платять велику суму гроший на будову і направу доріг Протягом 1924 р. вони вплатять до кас провінціональних урядників понад 13 міліонів долярів.

В А. Кемпбел, доміняльний комісар гостинців, каже, що в Канаді під пору є 626.266 ріжних автомобілів; в 1920 році було їх 415,187.

БЕЗРОБІТТЄ В КАНАДІ.

Понад десять тисяч людий видалено з роботи ріжними фірмами на початку серпня. Се значить, що таке велике число людий мусить шукати тепер якогось заняття або голодувати.

Найбільше робітників видалили фабрики залізні і стальові пересилкові та залізничі компанії.

Взагалі безробіттє в Канаді таке велике, що ним займається й самий доміняльний уряд. А. Том Мур, президент реміснничого і робітничого конґресу, який відбувся на початку сього тижня сказав, що Канада є на порозі кризи. Доміняльний уряд відбув засіданне в справі обговорення безробіття.. Чи воно зарадить йому що, т велике питанне, бо безробітє спричиняють у головній мірі великі фабриканти, та залізнодорожна компанія, яка спроваджує сюди іміґрантів з Европи.

БЮРО ШАНТАЖУ.

В Берліні арештовано адвоката Карла Кале, який уладив собі бюро шантажу під назвою „Державний правничий Союз". За останні два роки змігло це „бюро" вимогти міліонові суми від людий, яким не залежало на розголосі. Промисловий Кале умів сам аранжувати „неприємні історії", втягати в них свої жертви а відтак тягти з них зиски та „дискрецію". Ка*ле арештовано з усім штабом* його співробітників.

ВИБУХ ФАБРИКИ ПОРОХУ.

З Царгороду доносять, що порохівня біля Сан Стефано вилетіла в воздух, при чому 15 осіб втратило життє.

СОЦІЯЛІСТИЧНИЙ ЗІЗД НА ХОЛМЩИНІ.

Дня 17. серпня б. р. в Холмі відбувся повітовий зізд українського соціялістичного обєднання „Селянський Союз".

ШЛЮБ ПІД БАҐНЕТАМИ.

Цими днями у Володимиру Вол. за участь у посольському вічу, влаштованому соймовими послами Приступою, Пащуком та ин., 4 тижні тому арештовано 6 чоловік, в тому числі кількох членів Володимир-Волинської „Просвіти". Серед арештованих знаходився Мик. Яворський, який на другий день по арешті мав взяти шлюб. Яворський з тюрми був приведений під конвоем поліцаїв до церкви, де в присутности озброєних „дружків" шлюб і відбувся.

БІЛИЙ КРУК.

На днях продано на одній з лондонських ліцитацій перше видання творів Шекспіра — одну з найдорозших книжок на книжковій біржі. Книжка ця входила в склад бібліотеки збирача Джона Сотбі, який в останніх роках XVII. і з початком XVIII. віку зібрав велику збірку книжок. Сучасники характеризують Джона Сотбі, як „вічно пяного боввана". Всеж таки цей пяниця розумівся на книжках; збираючи такі скарби, що ще до нині приносять його потомки десятки тисяч фунтів згадене перше видання Шекспіра продано за кругленьку суму2375 фунтів. На тійже ліцитації продано стару перґаминову біблію з мініятурами за 3.300 фунтів

ПЕКОЛЬНА МАШИНА В МАВЗОЛЄЮ ЛЄНІНА.

З Москви доносять, що в мавзолєю з труною Леніна найдено недавно пекольну машину, яка на випадок вибуху могла знищити цілий будинок. В звязку з тим доконано багато арештувань, переважно між студентами та обмежено доступ до мавзолею.

НОВИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ АЛЬМАНАХ.

Українське студентство на західно-українських землях випустило цими днями такий „Заклик до українських студентів в краю і за кордоном": „Ідучи за прикладом студентства инших культурних народів, приступаємо до видання студентського альманаху „Борись". В альманасі мається відтворитись всебічна живучість і сила сьогочасної молодої української ґенерації. Поміщувані будуть: поезії й белетристика та виключно оригінальні статті з обсягу природописних наук, науки права, державовідання, філософії (в найширшому розумінні), мистецької теорії й критики та публіцистики. Статті не можуть переходити розміром двох аркушів друку. Речинець надсилання матеріялів триватиме до 15. жовтня б. р. Слати матеріяли й звертатися по ближчі інформації на адресу: Львів, вул. Кохановського, ч. 35. І завдання важливе — вимагає солідного виконання. Закордонні часописи проситься о передрук. Львів, дня 9/VIII. 1924 р. За редакцію студентського альманаха „Борись": Е. А. Б. Цурковський, студ. філософії".

НОВА ГАЛИЦЬКА ЛЄҐЕНДА.

В деяких місцевостях Галичини підчас цьогорічних жнив виникла нова народна леґенда. На деяких полях залішицького повіту, як запевняють селяне, пшениця під косою виділяла червоний плин, дуже подібний до крови. Ця обставина дала приводи до широкого народнього поголосу, немовбито кров на пшениці є ніщо инше, як знаменно неминучої в найближчих часах війни Польщі з червоним Сходом.

НОВІ ЄГИПЕТСЬКІ РОЗКОПИ.

Поблизу гробниці Тутанхамена натрапили археольоґи на три невідомі гробниці, на 1000 літ старші від тутанхаменової.

Дипльоматична війна Німеччини і Росії проти Польщі і Румунії.

БЕРЛІН, 24. вересня. — З німецьких урядових кругів повідомляють, що Німеччина при зголошенню до Ліґи Народів зажадає щоби Ліґа Народів признала її невтральною державою. У сій справі вона має вислати меморіял до всіх делеґацій в Лізі Народів.

Німецьке правительство як кажуть, буде оправдувати своє домаганне сим, що вона розоружена, а її сусіди, котрі вже є членами Ліґи Народів, сильно зоружені і хотяйби не воювали проти Німеччини, так могли вживати території Німеччини для переходу, колиб воювали між собою, або проти інших держав.

З достовірних жерел запевняють, що се домаганне Німеччина поставила на основі умови із советською Росією. Тут ходить о охорону російсько-німецьких інтересів у випадку війни Росії проти Польщі і Румунії, або навпаки, у випадку війни Польщі і цілої „малої антанти" (Чехо-Словаччини, Юґославії і Румунії) проти Росії.

Росія має спірні питання особливо з Польщею і з Румунією. Сі держави є союзниками Франції і Франція обовязалась підпирати їх проти Росії. Колиб вибухла війна сих держав проти Росії, то Франція обовязана їм помагати військовою силою та доставою оружя й амуниції, одначе колиб Німеччина була проголошена невтральною державою, то Франція не зможе ані Польщі ані Румунії дати жадної помочі у війні. Тоді її військовий союз з Польщею і з Румунією стратив би усе значінне, а також і панованне Франції над континентом Европи при помочі військової сили не мало-б дійсного приміненння. Тимсамим Франція не мала-б рації держати велику армію і мусіла би знову зійти до свого передвоенного становища.

Кажуть, що сей плян виготовлено в Москві, але за порадою Лондону. У Франції сей плян викликав велике занепокоєнне.

МАНЯТЬ НІМЕЧЧИНУ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 24. вересня. — В кругах делеґацій до Ліґи Народів запевняють, що всі вони за приєднанням Німеччини до Ліґи Народів. Аліянти, як кажуть, тепер особливо за сим побиваються. Навіть Французи дуже хотять, аби приєднати Німеччину, до Ліґи Народів і готові згодитись, аби їй признано постійне місце в Раді Ліґи Народів.

АЛЕ РІВНОЧАСНО ХОТЯТЬ АЛІЯНТИ, ЩОБ НІМЕЧЧИНА ХОДИЛА 50 ЛІТ... В ЯРМІ.

ЖЕНЕВА, 24. вересня. — Хотяй аліянти готові згодитись на вступленне Німеччини до Ліґи Народів і готові віддати їй почесне місце в Раді Ліґи Народів, то вони не хотять їй признати свободи як другим державам. Вони ще далі вважають її „ворогом" і так до неї ставляться, а ґаздуючи в Лізі Народів, по аліянтськи, постановили нині в Раді Ліґи Народів, що Ліґа держати-ме строгу контролю над оружною силою Німеччини і виробом та торговлею оружя через 50 літ.

Такусаму контролю аліянти хотять виконувати через свою Ліґу і над другими своїми побідженими „ворогами", а саме Австрією, Угорщиною, Болгарією і, по змозі, й Туреччиною.

СТРАШНА РУЇНА ПЕТЕРБУРГА.

МОСКВА, 24. вересня. — Ріка Нева, над якою лежить Петербург (прозваний Ленінґрадом) вилила з берегів так, що затопила значну часть недавньої столиці царів. В деяких місцях міста повінь дійшла до висоти 10 стіп.

Повінь наробила дуже богато шкоди. Доруйнувала будинки, склепи і склади й улиці та хідники і цілком знищила електричну систему й канали.

Площа Зимової Палати під водою. Невський проспект теж залитий водою. Дерева, які красили сю величаву улицю, повінь повиривала з корінем.

Повінь понищила також пристані і фабрики за містом.

У филях бистро напливщої води потонуло богато людий, а також коний, коров, собак і т. д.

Повінь прийшла з бурею на Финському заливі, яка дійшовши до Неви прорвала в Петербурзі штучні береги, яких не рихтовано від 7 літ.

Нарід вірив, що се конець світа. Большевицька влада силкується успокоїти населенне.

ФІНАНСОВА КРІЗА В РУМУНІЇ.

БУКАРЕШТ, столиця Румунії, 24. вересня. — В Румунії щораз тіснійше на гроші. Правительство ніде не може позичити і через те і в Румунії щораз більше упадає довіре до правительства і до гроший.

Томуправительство стратило вже надію на зменьшенне числа паперових гроший і піднесенне їх вартости. Навпаки, воно зачало ще побільшувати скількість паперу, званого грішми. Останнього тижня воно додрукувало міліярди леїв, щоб покрити біжучі недобори. Тепер Румунія має 19 міліярдів паперових леїв, а буде мати ще більше.

ЧИ НЕ ПІЗНО?

ЛОНДОН, 24. вересня. — Справа автомобіля премієра *Мекданелда не втихає.*

Противники використовують сю справу, щоб повалити правительство Мекданелда, а лідери Партії Праці хотять, щоб він самий уступив, аби ратувати власть партії.

Зновуж міліонер Грент, котрий подарував Мекданелдови автомобіль, хоче ратувати ситуацію сим робом, що, як каже, оголосить, що він дарує автомобіль і запис у сумі 30.000 фунтів стерлінгів усім премієрам Анґлії, отже і його наслідникам.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодинокє число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Екз. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДОБУТКИ ПРОГИБІЦІЇ

Американські гуртові аптекарі, що зібралися сими днями на свою річну конвенцію в нюджерзькім місті Атлентик Ситі, кидають новий сніп світла на американську прогибіцію.

Послідна конвенція їх товариства вибрала була спеціяльну комісію, яка мала розслідити уплив прогибіції, доглянути, як вона виконується, подати наслідки. Сей комітет тепер і предложив звіт своїх розслідів, які являються важним додатком до всесторонного освітлення примусової тверезости.

Світло, яке кидають на прогибіцію аптекарі, ніяк не похлібне для авторів та приклонників прогибіції. Факти, розкриті комісією, можна зібрати коротко так. Прогибіційного закона як слід не виконується, мимо найкращої волі зі сторони федеральних та стейтових урядників. Знак, що його виконувати не можна. Прогибіція потягнула за собою довжезний ряд всякого рода обманств, насильств, надужить власти. Вона ширить погорду до закона, мира й ладу. Вона наконець підорвала богато промислів, які опираються на виробі алькоголів Американські законодавці завдали прогибіційним законом смертельний удар сим промислам. Коротко кажучи, прогибіція показується невдачним суспільним експериментом, і то експериментом, дуже дорогим.

Так говорять аптекарі, себто люди, які на основі прогибіційного закона дістали в свої руки торговлю алькоголічними напитками, які на сій торговлі роблять гарні гроші, які через те мають весь інтерес у тому, щоби прогибіція існувала далі.

ТРИ РОКИ

Сьогодня, 25-ого с. м., минуло три роки від дня, коли молодий український офіцир Степан Федак післав у Львові кілька куль президентови Польщі Пілсудському і його воеводі в окупованій українській Галичині Грабовському.

З того часу нішо не змінилось у Галичині, кромі того, що аліянти дали Польщі дня 14-ого березня, 1923, сей наш край в безконечну аренду і з того часу вона силкується щораз тугійше накласти своє біло-червоне ярмо на нападений народ.

І вже Польща гадала, що се ярмо сильно сидить; що Польща безпечна з ним і може панувати над нападеним народом як колись панували над жидівським народом египетські фараони, взявши його в неволю і наклавши на нього ярмо.

В треті роковини вересневої події приїхав знову президент Войцеховський до тогосамого Львова, де Пілсудського куля минула. І знову в столиці Галицької України його привитано відповідно. Вже не револьвером але бомбою. Знову український офіцир чи студент показав йому, що він не на польській землі, а на нападеній окровавленій землі українській.

Сим разом бомба теж минула президента Польщі, але її гомінний відголос понісся по усьому світі.

Наперед бомба дострашила і без того заляканого кулями, які витали Пілсудського, і сими, які вбили Нарутовича, президента Войцеховського, а далі цілу польську кольонію у Львові і страх донесла аж до Варшави. Войцеховський навіть зрікся подорожі до Чорткова, де польська окупаційна „владза" вже була зачала направляти дороги і навіть замовила була шори для хрунів, котрі мали возитися з Войцеховським і показувати його по селах. І так через бомбу і дороги не направлені і хруням шори не дошиті, а навіть хрунівська кобаса і сивуха пійшли на марне.

Поляки, якби вміли розумно думати, то пізнали-б, що таки українські землі не їх і їм треба відтам забиратись до Варшави слідом за Войцеховським і всіми його страхами.

Бо учера був револьвер, сьогодня бомба, а завтра може грянути град куль, а позавтра може прийти вже вижиданий 8 міліонами Українців конець Польщі на українських землях.

Та сей конець не прийде самий із себе, ані не прийде з посвяти кілька одиниць. Але він прийде і мусить прийти яко НЕМИНУЧИЙ ВИСЛІД ПРАЦІ, БОРОТЬБИ, ЖЕРТВ І ПОСВЯТИ УСІХ НАС.

Гук бомби у Львові відбився радісним відгомоном в душі кождого Українця в Галичині, на Лемківщині, на Волині і в Холмщині і може за львівським смільчаком підуть і другі українські молодці та тимсамим способом пригадають Полякам, що вони в чужому краю, який їх у себе не хоче, і який остаточно від себе силою прожене.

Але також американські і канадійські Українці повинні серцем відчути і розумом зрозуміти сю подію. Вони вільні і мають свободу рухів і повинні, як було Айриші, підпирати революційний рух на Західній Україні проти злочинної наїзниці Польщі як не ділом і життем, так бодай грошем, який тут є, а якого в старому краю нема.

А що ми для сього зробили?

Чи Обєднанне одержало богато жертв на революційний рух проти Польщі-наїзниці на українських землях?

ЧИ ЗАПЛАТИМО СВІЙ ДОВГ НАРОДОВИ

Дня 28-ого жовтня (октобра) с. р. третій річний зїзд Обєднання.

Се буде зїзд представників усього українського зорганізованого загалу в Америці.

Два перші зїзди, в 1922 і 1923 році між іншими важними постановами наложили народній податок на всіх зорганізованих Українців і Українок в Злучених Державах. Їх є около 30,000. Якби вони заплатили річно по три доляри, то за сі два минулі роки Обєднаннє було-б одержало **$180,000** на потреби тепер поневоленого нашого старого краю. Але оподатковані майже нічого не заплатили. Імена всіх, що заплатили народній податок, можна видрукувати в ґазетах одного дня, а прочі ВІДТЯГНУЛИСЬ від добровільного обовязку для своєї нації, для її боротьби за державну самостійність, якої не вільно перервати ані на одну хвильку. Богато говорилось голосно і шумно, що, мовляв, три доляри річно буде легко кождому заплатити; що се легкий обовязок для кождого; що се всякий розуміє; і що кождий се виконає. Але як прийшлося виконати, так слова остались тільки словами, а діла і далі остались мріями балакунів.

Чому се так Українці богато говорять, а так мало роблять? Спитайтеся по плейзах. . . . .

Бо кажуть — така **є аґітація, щоби не дати**.

Таку аґітацію найлекше ширити, бо **не дати** кождий радий, а особливо той, **хто має з чого дати.** Йому встидно не дати, але як хто скаже: Не дайте, бо нам не треба жадної боротьби ані політики (таке можуть говорити лиш невиліччимі хруні), так йому вже і се вистарчить за „арґумент", щоб не дати і ще й других відмовити від сповнення того маленького громадянського обовязку.

У других народів, котрі борolись за независимість і виборoли її, такого не було, бо були-б ніколи не осягнули независимости. Але у Українців, у котрих ширили і ширять хрунівство Поляки і Москалі та їх наймити, таке, як видно, на жаль приймається і Українцям приносить шкоду, а ворогам української держави дуже велику користь.

Кромі хрунівських „арґументів", щоб „не дати на політику" (і на Рідну Школу і на інвалідів, на голодуючих і т. д.) **річно три доляри**, підносять і такі голоси, що податок всіх не обовязує, бо всі не були заступлені на двох перших конґресах, які були чисельно заслабі.

Отже тепер можна се направити. Нехай сей третій конґрес Обєднання, що буде на другий місяць, буде **як найчисельнійший;** нехай на ньому буде заступлених як найбільше товариств, аби його постанови могли бути висловом загалу Українців у Злучених Державах. Про се можуть подбати всі українські громади і вислати на канґрес як найбільше делеґатів.

А на конґресі повинні постановити, що **кождий зорґанізований Українець і кожда зорґанізована Українка в Америці** мусить заплатити народній податок від 1923 року, значить по три доляри за 1923 і 1924 рік і нових три доляри в 1925 році. Справедливість вимагає, щоб не лише одиниці платили, але всі, котрі свідомо почуваються Українцями і Українками та беруть участь в громадянському життю бодай через належанне до орґанізацій.

Ніколи у нас не буде карности і ніколи не довершимо зачатого діла, коли раз-враз будемо серед шляху покидати зачаті громадські діла.

Сплата народнього податку буде іспитом нашої громадянської зрілости. Буде доказом, що поборемо зародки хрунівської аґітації, поневільного невдоволення, байдужности, лінивства думки і діла і зневіри, але що наш загал вийде обєднаний і карний одним і непоборимим фронтом до дальшої нескінченої боротьби за державність України проти її ворогів московських, польських і румунських.

Се була-б перша радісна вістка від кількох літ, що прийшла би з Америки до старого краю.

Але гадка станеться ділом тільки тоді, як всі до сього приложимо рук.

ТРЕТІЙ КОНҐРЕС ОБЄДНАННЯ

На підставі § 20 статута Обєднання і ухвали Головного Уряду з дня 26-ого серпня с. р. подається до загального відома, що Третій Конґрес Обєднання Українських Орґанізацій в Америці відбудеться дня 28. жовтня, 1924, в Филаделфії, Па., в галі Американських Українців Горожан при 847 Норт Френклин Стр.

Конґрес начнеться точно о 9-тій годині рано і буде тривати один день.

ПРОГРАМА КОНҐРЕСУ:

1. Отворенне Конґресу.
2. Звіт уступаючого Уряду.
3. Дискусія.
4. Зміна статута.
5. Реферати:
   а) Політичне положенне українських земель.
   б) Які обовязки тяжать на американських Українцях в змаганнях українського народа до добуття державної независимости.
   в) Про реорґанізацію української школи в Америці.
6. Ухваленне резолюцій
7. Уділенне абсолюторії уступаючому Урядови.
8. Вибір нового Уряду.
9. Біжучі справи:
   а) Справа дому Народнього Комітету в Ню Йорку.
   б) Запити і внесення.

Статут Обєднання підписали: Український Народний Союз, Провидіннє, Січова Орґанізація, Ліґа Горожан, Ліґа Ветеранів, Народна Поміч, Згода Брацтв та декілька меньших самостійних товариств. Всі відділи згаданих орґанізацій, оскільки складали, або зложать жертви на визвольну боротьбу (як народній податок, або з виразним зазначеннем на певну ціль в краю як на Рідну Школу, політичну пропаґанду, боєву акцію і т. п.) мають право вислати делеґата на Конґрес.

Кождий делеґат мусить виказатись повновластю свого товариства.

ЗА ОБЄДНАННЄ УКРАЇНСЬКИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ:
о. Володимир Сполітакевич, предс. **Дмитро Штогрин,** секр.

НАШІ ОКРАЇНИ

Наступ.

Недостача природних границь, а далі багацтво української землі — допровадили до того, що з усіх боків українська територія на своїх окраїнах сильно перемішана з напливовим елементом нації-сусіда. Всеж таки є певна ріжниця між східними і західними окраїнами. Наш кольонізаційний рух йде на схід. Місцеве населення уступає перед доволі рішучим наступом української стихії. Але захід і західні окраїни боронимо дуже слабо. З них ми уступаємо перед польським наступом. Гірські смуги, положені в глибоких Карпатах ми ще потрапили задержати. Але на північ від цих смуг ми уступили з поля битви. І коли в Карпатах наші оселі доходять поза Новий Санч аж під Новий Торг, то на півночі бачимо два села під Ряшевом, два села в ніському повіті, а далі йде лінія половиною ярославського повіту аж до сяніцького, висуваючися тільки слабими язиками в коросняньский і ясельський повіт. На західних окраїнах відпорність наша невелика. І легко здаємо наші позиції і не уявляємо собі навіть небезпеки, яка грозить таким здаванням позицій. Бо наступ не ослабне, окраїнна смуга завжди буде переноситися щораз далі на схід. Адже вже сьогодня Поляки не кажуть инакше про Сх. Галичину, як тільки про „креси". Для Поляків „кресами" і Волинь і Полісся, а для ще инших з поміж них „креси" сягають аж по Дніпро.

Та не це важно, як думають про цю справу Поляки і що вважають „кресами". Далеко важнійше, як ми дивимося на справу, як ведемо нашу працю на окраїнах і чи є у нас який плян.

Істнування окраїн з мішаним населенням — це майже необхідність, витворена у наслідку історичного процесу. Великі політичні переводи в повоєнній добі сплели західно-українську етноґрафічну територію з польською републикою, котра хоче поширити свою етноґрафічну територію коштом української, і колиб це було можливим — одним махом покласти кінець „українському" питанню". До цього має довести широка й плянова кольонізація, матеріяльна й моральна піддержка напливового елементу, матеріяльне виснаження місцевого населення, відібрання йому — як наслідок бідности — всякої можливости творення власної культури, щоби воно — відповідно до слів Франка — стало тяглом у бистроїздних сусідських поїздах.

Окраїнне питання — це між іншим питання культурне. Дати школу, подати ґазету й книжку, побудувати кооперативну сіть, котра ратувала би населення перед визиском, — створити сильні просвітні установи — ось програма праці на окраїнах під найближчу пору. Задля цієї цілі мусять суцільні етнічно українські території добувати із себе стільки матеріяльних засобів, щоби й самі мали те, що потрібне, а також певну надвишку на потреби окраїнних полос. І тільки так належить розуміти окраїнне питання. Усі сентиментальні, до сліз порушуючі декламації, — все те пусті слова, котрі хіба у сплячих і сонних зацитькують совість, а на ділі приносять тільки шкоду.

Кровний звязок народу.

Така роля суцільно-етнічної території справдана також історичною традицією. Куди не поглянути, всюди на протязі історії видно, як ці частини народу, що були сильними й засібними, приходили з допомогою слабшим і загроженим. Те саме бачили ми і в українській історії. Таку ролю відгравала часто й наша Галичина й за кожним разом роля її виходила почесною. До такої допомоги накликає кровний звязок, який лучить певну громаду людий в орґанізм, що його називаємо народ. Цього кровного звязку ніхто й ніщо не в силі перервати. Він відзивається усюди, він кличе й накликає усіх, як у хвилях радощів так і в моментах небезпеки. Той самий кровний звязок казав у часі великої війни поодиноким іміґраціям в Америці спішити з видатною матеріяльною і моральною допомогою власним братам і сестрам у далеких старих краях. Від століть поступали так Ірляндці, а в останніх часах Литовці, Поляки. Останні дали навіть своїм братам допомогу в людському матеріялі задля участи у визвольній боротьбі. — А чи той самий кровний звязок не велів і нашим заморським братам і сестрам спішити з помічю на кожний заклик і давати свої доляри на ратунок людського життя і на ратунок загроженої української культури? Той самий кровний звязок повинен відізватися у нас, що мешкаємо не на окраїнах і казати так зорґанізувати й так перевести жертвенність, щоби наші окраїни поставити на належній висоті як під культурним так і економічним оглядом. Саме в нинішній порі наша окраїнна полоса дуже поширилася. Цеж дорога нам усім Холмщина, цеж наше Підляша в безпосередньому звязку з нами. Поширилися і збільшилися наші потреби. Але не забуваймо, що збільшилися і наші сили. Волинь і Полісся — хоч як ще відсталі, а всетаки створять нові моральні і матеріяльні цінности.

Чиж може бути більше зрозуміла річ для народу, котрий щойно недавно брав участь у визвольній боротьбі, щоби кожна його одиниця відложила певну пайку своїх засобів на культурну орґанізацію! А чому так тяжко перевести цю думку в життя? Чому так багато треба про це говорити, так багато про це писати, а висліди цього такі незначні? Не можна заперечити що серед нашої маси вже велика кількість свідомих ідейних одиниць. А проте відгомін дуже слабий на всі гасла, які кидають наші культурні й економічні орґанізації. Слабий і незнаний він тому, бо ще дуже слабо поширене в нас друковане слово шляхом часопису. Як би перейти адміністрації наших часописів, і поспитати про число передплатників, то мабуть ми довідались би, що всіх їх разом нема більше 20.000 осіб. Коли візьмемо під увагу 8 міліонів українського населення у межах польської держави, виходить: на чотириста душ одна газета! Цей факт повинен кожному дати багато до думання, особливо коли глянемо, як широко розвинена польська преса, котра виховує своє громадянство в повній безоглядности у відношенні до українського народу. Їдучи залізницею бачиш польську ґазету у руках всякого, від робітника починаючи. Але побачити в чиїх руках українську ґазету, це дійсно належить до виїмкових явищ.

Це страшне легковаження з нашого боку такого могучого засобу, яким є преса. Легковаження, котре стараємося на всі лади оправдати, пояснити. Але всі ці оправдання і пояснення — це тільки скріплення нашого заміту легковажности. Доводилося чути від інтеліґентів „оправдання" такого роду, що, мовляв, наші ґазети ведуть тільки сварку й більш ніщо. Один інтеліґентний селянин оправдував себе тим, що він читаючи українські ґазети почував, як у нього „затемнювався погляд на ситуацію". З хвилею, коли перестав передплачувати ґазети, він „знає," чого йому держатися". Чи не клясичні зразки крутарства, аби лише виправдати свою байдужність, тай ще пристроїти себе в павині пера кращого й розумнійшого патріота, як усі другі.

Допомога культурі окраїн.

Міркування на цю тему завели би нас за далеко і відсунулиб від нашої теми.

Одно є ясне: нам треба добре подумати про долю наших окраїн, нам треба зложити плян праці для них і перш за все добути потрібних засобів.

Злочинна байдужність.

Ясно також, що одиниця, а навіть багато одиниць нічого не вдіє. Тут треба збірної акції, скупченої в певних установах, а ми, як одиниці, мусимо здисципліновано виконувати всі прикази. Я певний, коли би кожний мав можливість бути на наших окраїнах, бачити як там у Лежайську концерт Шевченка стягає усіх заточенців як одну родину, або як діти виконують справи рухові, співають відповідні пісні, як мами тішаться тим усім, хоч самі говорять по польськи, бо инакше не вміють, то ми зрозуміли би, що значать всякі Народні Доби в певних центрах. І тоді ми мусіли би найти фонди на те, щоби як найшвидше станув Народний Дім у Холмі і ще в яких містах Холмщини та Підляша, та на західних окраїнах української території Галичини. Ми мусіли би найти засоби для рятування дорогої Лемківщини шляхом економічних орґанізацій.

А школи, бібліотеки, читальні — все те мусимо самі окраїнам дати. Мусимо дати готове, нехай воно виконує свою працю, бо задовго чекати на те, щоби місцевими силами все те повстало. Всюди на світі сильнійші національно території спішать на поміч слабшим. Те саме мусить стати і в нас.

До послуху центральним установам.

Як дійти до таких засобів — це питання, котре повстало — здається — у всякого, кому прийдеться читати наші виводи. Відповідь дуже коротка й ясна: Виконуймо масово всі заклики наших центральних установ. Ставаймо масово членами УПТ., Просвіти, Сільського Господаря, піддержуймо на кожному кроці нашу кооперативну орґанізацію, ширім свідомість сили, котра пливе з доцільної і пляномірної кооперативної орґанізації, шануймо клич: „свій до свого", а добудемо такі матеріяльні засоби, про які нам навіть не снилося. Таке воно просте, так мало вимагає від кожного з нас, а так тяжко воно йде як з каміння.

Може цих кілька слів про потребу помочі окраїнним полосам причиниться до посунення справи наперед. Може доля окраїнних полос порушить й найбільше байдужі та найбільше затверділі серця тих з нашого громадянства, які стоять осторонь від всякої праці. Може ці слова загріють загал нашого селянства, котре — на жаль — за слабо, замало й дуже нечисленно відповідає на всі поклики. Воно оправдує себе вбогістю. Правда, наше селянство в останніх часах дуже зубожіло. Але його положення не погіршиться від того, коли би кожний за себе і за рідню зложив по одному золотому на рік на просвітню орґанізацію, та ще по одному або два золотих на рік на Рідну Школу. Навпаки, цей невеликий вклад — рішучо поправить долю й селянства як такого, й цілого народу. Заспокоєння культурних потреб підносить силу народу, виробляє йому краще положення, вчить почуття гідности й достойности, подає до рук засоби до оборони власних прав, наказує всім, навіть ворогам, відноситися з пошаною до себе.

Тому ще раз кличемо: **Дайте нашим центральним установам (Просвіті, УПТ. і другим) до рук матеріяльні засоби,** а побачите, як сам народ творитиме власну культуру, як сам народ буде власними руками класти національні підвалини під власну кращу майбутність.

М. Галущинський.

ТЕАТР І МУЗИКА.

Сан Карльо — дійсна народна опера.

Імпресаріо Фортуне Голльо дав через свою Сан Карло Ґренд Опера Ко., що почала свій нюйорський сезон в Театрі Джалсона в понеділок, дня 22. вересня, відповідь на часто повторюваний закид, що американський народ поза Муринами не має своєї народної музики.

Розмовляючи недавно з ґазетярами у Еолієн Гол, сіньор Ґалльо сказав: „Я спопуляризував оперу, бо мій репертуар, разом взявши, представляє собою дійсний народний вислів майже всіх європейських народів. Свідчить про се факт, що спис постійних абонентів мого театру має людий з пів сотки народів, від Шкотів до Японців. Леґенди опер представляють справдішне життя ріжних европейських націй, а фантастичні твори є втіленнєм мрій кождого хлопця й дівчини. Я говорю спеціально про такі опери, як „Аіда", „Льоенгрін", „Фавст", та другі їм подібні твори, в яких ми бачимо себе такими, якими ми хотілиб бути. Зате французькі та італійські штуки віддають народне життя сих народів. Треба се сказати головно про „Кармен", „Паяччі", „Кавелерія Рустікана", „Лючія ді Лемермур", „Ріґолето", „Тоска", „Боем". Більшість сих опер се прості, невибагливо написані оповідання пристрасти, романтики й інтриги, які переживали в справдішньому життю справдішні особи. По всему романському світі найдеться сотки живих Карменів, а може й мільони живих нещасних „Паяців", а Тоску й Мімі можемо побачити кождого дня на наших вулицях. В опері „МадамБатерфлай" маємо рівночасно й життя й фантазію, бо се є справдішна історія переживань та любови, росказана фантастично, хто зна, чи се не найбільше популярна опера, яку ми маємо, бо вона ворушить серця любків не лишень в Японії, але й в цілому світі.

В сих операх іміґранти живють ще раз своїм простим чуттєм і життєм, і тому вони сі опери так люблять.

ПОСЛІДНІ ТИЖНІ „ЧУДА".

Послідна нагода бачити подиву гідну та на весь світ славну виставу Мориса Ґеста у театрі Сенчурі в Ню Йорку.

„Чудо" („Де Миракел") буде ще виставлятися в театрі Сенчурі в Ню Йорку всего кілька тижнів. Ті, що живуть недалеко від Ню Йорку і хочуть бачити величаве, прекрасне, до глибини душі зворушуюче і загально в театральнім світі вихвалюване театральне видовище не лишень Америки, але й цілого світа, мають тепер послідну нагоду побачити його. Нагода проминe й не вернеться, бо Морис Ґест думає в суботу, дня 8. падолиста сього року, замкнути брами катедри, на яку він перемінив велику сцену театру на Сентрал Парк Вест, та переїхати на короткий святочний побут до Клівленду. Тільки лишень часу остає, щоби побачити се велике представлення, котре розголошувало славу сучасного американського театру на сторінках часописей та місячників всего світу.

„Чудо" є одиноким у своїм роді представленнєм під богато зглядами. Передусім, воно вимагало більше видатків у грошах; як якенебудь друге представлення досі. Воно коштувало понад 600,000 долярів. По друге, його обслугове більше людий, як колинебудь обслуговувало друге представлення, — разом коло 700 акторів, сценічних робітників, електриків, музиків і хористів. По третє, се перша вистава на американській сцені, яка дає громадянству Америки нагоду зазнатися з таланом найбільшого европейського директора Макса Райгарта. По четверте, воно зібрало без сумніву найбільше інтернаціональну трупу, яка колинебудь була зібрана, — трупу, в якій є поважно заступлені Англія, Франція, Італія, Росія, Німеччина, Швеція, Австрія, Угорщина, Япан і Америка. По пяте, ні одна штука в історії американського театру не зібрала таких одноголосних похвал від критиків всякого роду та віри.

Та відай найбільше замітною річчю щодо „Чуда" є факт, що з огляду на свої велитенські розміри воно є одною з тих подій, яка случається в життю лишень раз. Не дивлячися на величезні кошти коло виставлення штуки, треба буде видати других 100,000 долярів на кошти розібрання будинку катедри в театрі навантажити матеріял на кілька зелізничих возів та перевести до Паблик Авдиторіюм у Клівленді. Видимо, кошт перевозу такий великий, що привозити представлення назад до Ню Йорку не можливо так, як неможливо завернути води з потоків.

Щоби дати нагоду бачити представленне тим усім, що минувшого сезону не хотіли платити, по 5 долярів за тикет, д. Ґест зарядив знижене ціни білетів так, що ціни йдуть у долину від 3 долярів за вечірні та від 2 долярів 50 цнетів за пополудневі представлення, які ставиться в середу й суботу.

Мимо сього зниження цін, він не хотів в жадний спосіб змінчити „Чудо", і досі держиться на тій висоті, що було передше. Діяна Менерс, що представляла Мадонну минувшої зими, знова представляє її сего сезону. Розамунда Пиншо є далі Законницею в „Чуді".

Вечірні представлення починаються точно о 8. годині вечером, пополудневі о 2. годині. Вечірнє представлення кінчиться о 11. годині, так що позамісцеві гості можуть захопити ще звичайні поїзди. Письменні замовлення на тикети треба адресувати на руки Мориса Ґеста в Театрі Сесчурі.

КИЇВ.

Над містом в темряві—огнистий хрест
Знявсь догори, як сяєво пожежі,
Вечірніх ліхтарів протест —
Що ніч, загарбавши барвисті межі,
Схилилась день за виднокруг, за Брест...
Над містом в темряві огнистий хрест.

Огнистий хрест, накреслений над містом,
Оповідає всім, що ні, не вмер
Наш славний рік! Великий осель намистом
Кермує дотепер Великий Володимир.
І в небі символом яскравим і огнистим
Палає хрест, накреслений над містом.

Юрій Дараган.

УВАГА! НЮ ЙОРК І ОКОЛИЦЯ! УВАГА!

Український Театральний Кружок Т-ва ім. М. Драгоманова в Ню Йорку, перший раз цього сезону відограє напричуд гарну песу під назвою

БОРЦІ ЗА МРІЇ

драма в 4-ох діях, І. Тогобочного.

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 28-ГО ВЕРЕСНЯ, 1924 Р.

в УКР. НАР. ДОМІ, 217-219 E. 6th St., NEW YORK, N. Y.

Початок о годині 7.30 вечером. — Ціна місць 75 центів.

По представленню БАЛЬ.

225-26 До численної участи запрошує шановну публику — Комітет.

ПОЗІР! — ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ.!

Заходом Укр. Нар. Дому Укр. Співацке Товариство відограє одну з кращих укр. штук в 5-ох діях, під заголовком

„ХМАРА"

Суходольського

В НЕДІЛЮ, 28. ВЕРЕСНЯ С. Р. в гали Лютвіна, 69 So. Park St. i Front St. в Elizebethport, N. J.

Початок о годині 8-ій вечером.

Вступ 50 центів.

Весь дохід призначений на У. Н. Дім в Елізабет, Н. Дж.

Проситься всіх Українців взяти як найчисленнійшу участь і тим самим піддержати Укр. Нар. Дім.

225 **Комітет.**

НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ НА ВОЛИНІ РОСТЕ.

Заходами деяких галицьких культурних діячів цими днями відкрито три читальні „Просвіта" у Володимир-Волинському повіті, в м. Устилузі с. Рунсові над Бугом і в с. Цуцкові. Перед тим у повіті істнувало до 20 читалень. Цікаво відзначити, що населення само звертається до головного товариства „Просвіти" у Володимирі Вол. про відкриття читалень.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

К. Д. Р., Поскіґен, Миш. — Шкода витрачувати час на перевід, бо це дуже лиха повістка. Автор її, д. Л., попереміщував горох з капустою і не дає ніяк доброго образу про Запоріжє. Якби перевести на нашу мову, то вийшли би такі нісенітниці, що зблаґували би у несвідомих ціле поняття про „Січ" і Січовиків. Ми читали її його байочки.

П. К., Ню Йорк. — Ми не звертаємо нікому дописів. Кожну місцевину, коли в ній щось цікаво і коли не втяте нашої суспільности. Колиж допись цілком невідав, ми кидаємо її до коша.

Колиб ми хотіли вас висміяти, то потрібувалиб тільки відфотографувати ваш шлист, який не грішить ні складом, ні ладом. І відповімо Вам Вашими власними словами: Сподіємось, що маємо до діла з чоловіком дорослим, а не мальчиком.

РОКОВИНИ БОЮ ПІД ТАНЕНБУРГОМ.

В десяті роковини під Танненбургом відбулися в присутності 20-тисячного зібрання німецьких патріотів закладання угольного каменя під національну момнумент. В святі приняли участь генерали Гінденбург, Макензен і Людендорф.

ДОПИСІ.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Народній Дім.

Беручи приклад з других громад, постановили і ми, Українці в Нюарку, збудувати свій власний, великий Народний Дім. До сього часу ми мусіли тинятися по чужих галях, нераз для нас ворожих.

Вправді тут є вже дім, який купили українські робітники, але він замалий, а до того находиться він в руках одної партії, яка загарбала його для себе і своїх партійних цілий.

Через се порішили ми побудувати такий Народний Дім, який бувби дійсне всеукраїнський, щоб він дав приміщення усім нашим товариствам й усьому українському загалови.

В тій цілі ми склакали загальні збори на 19-ого серпня ц. р., на яких явилося 40 делегатів, по двох із двайцять товариств.

Збори отворив д. Костів, а секретарював Лука Крук. Голова зборів вияснив ціль сходин і запитався делегатів, яка є думка у членів їх товариств зглядом Народнього Дому. На це делегати заявили, що члени яких вони заступають, усі хотять приступити до будови такого народного дому, який буде безпартійний, всеукраїнський. Відтак дискутовано і ухвалено, що оден шер буде коштувати $25.00. Ісбр. Кравчук, делеґат тов. „Борба" заявив, що кождий член його товариства зобовязався купити шерів за $100.00.

Ми певні, що при загальнім одушевленню, ми будемо в змозі дуже скоро побудувати нашу народну святиню. Отсим накликується усіх Українців в Нюарку вступати у наші ряди.

Лука Крук, секр.

УКРАЇНА.

Як Українець поїде на чужину, аж тоді хіба як слід відчує, що таке Україна. Нема на чужині наших гарних сіл, солом'ю критих хаток, нема такої поетичної природи, не чути милої української мови, ні українських пісень. Тільки все для нас чуже, а хоч би й гарне, так непривітне.

Нема на світі України,
Немає другого Дніпра!
(Т. Шевченко).

І хоч Українець эмандрував би і в теплі полудневі краї, де ніколи нема зими, все-ж таки тужити-ме за своїми, за рідною Україною.

Згадуєм сумно за рідну Вкраїну,
Повну принади земли́ю,
Повну і ланів, і гаїв, і садочків,
Повну краси чарівнию.
(А. Кримський).

Буває й таке, що Українець як вже не може повернутись у свій рідний край, то з великої туги вяне і вмирає на чужині. А свою Україну не може забути. Шевченко був десять літ на Сибірі, а тільки про Україну все думав.

Аби хоч крихотку землі
Ізза Дніпра мого святого
Святії вітри принесли...

Наша вітчина — красна земля! Її краса ріжноманітна: гори, ліси, гаї, степи та моря. В горах чудові озера, на річках водоспади. Зелені долини, білим цвітом прибрані садочки. Станьтільки та дивися!-Дивися і любуйся красою рідної землі, красою України. Бо красна на Україні весна, і літо, і осінь, і зима. Красний ранок і вечір, полудень і ніч, схід і захід сонця.

Наша Україна — земля простора. Було-б досить місця для всіх Українців, якби не вороги. Як заведемо на Вкраїні свої, кращі порядки, то рости-ме наш народ свобідно, собі на добро та на славу. Наша вітчина — земля урожайна. Не дурно звали її — „медом і молоком пливучою землею", а теж звуть „магазином Европи". Наша Україна — богата земля. З її лона добувають богато копалин, що так потрібні для людського життя. З глибин нашої вітчини тече цілюща вода, що приносить здорове людям. А крім усього того, Україна — наша вітчина, наше родинне місце. І тому кождий, хто тільки може, вертається хочби і з другого кінця землі —

В рідний край, давно коханий,
Пишноцвітний, злототканий,
В рідну хату, в рідний степ.
(Г. Чупринка).

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО.

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЯ.

(5)

Після довгих дискусій помирилися на тому, що треба наблизити правопис до галицького і не вживати ы та ъ, але СЯ писати вкупі та дві кропки ставити тільки над йотованим ї (сти, їхати), бо правду Франко казав, що отсе і з двома кропками в школі гірше за московське ѣ (ять).

Але ПЕ, БЕ постановлено розділять апострофом, бо наддніпрянці їх вимовляють злитно, вкупі.

Доручено Раді схиляти до сього й Галичан, але Галичане слушно висловилися, що правопис може встановити тільки комісія фахових філологів з обох Україн, яку скличе Наукове Т-во ім. евченка. Але, на жаль, так і не скликано тої комісії і Галичане держалися свого правопису аж до 1917 року і тоді почали дві кропки ставити тільки над йотованим і, та писати вкупі СЯ, а отe ПЕ, БЕ вживають і досі.

Мова про отe СЯ піднімалася у нас не раз і пізніще і мені шкода, що Галичане почали його писати вкупі, а тим часом не змінили того ПЕ, БЕ, які нам, наддніпрянцям, ріжуть вухо. Так само я шкодую, що заведено писати — „сьогодня", „у нього", бо велика частина і Наддніпрянщини виразне каже: „сего дня", „у него" і т. д.

По скінченню зїзда ми трьох, Шраг, Тимченко та я, виробили умови, на яких Демократична Партія зеднується з Радикальною і постановили, передавши їх Грінченкові, зажадати, щоб і Радикальна партія виробила з свого боку умови і тоді, як Шраг приїде з Чернигова, ми зійдемося разом і порішимо справу зеднання обох партій, бо зїзд уповноважив нашу комісію рішити остаточно се питанне позитивно, чи негативно. Через якийсь час, коли приїхав знов Шраг, в тім помешканні Грінченка зібралася наша комісія та Радикальна в складі Грінченка та д-ра М. Левицького і не памятаю, хто був третій радикал; як би Ефремов не сидів тоді в тюрмі, то певне він був би тим третім, про що я дуже жалкував, бо з ним та з д-ром Левицьким я сподівався скоро погодитися.

Ми легко погодилися на назві партії — „Демократично-Радикальна", легко зійшлися на програму, бо обидва вони були майже однакові, але зеднання мало не розбилося на такому пункті. Грінченко вичитав постанову Київської групи Радикалів, що разом з тим були й Центральним Комітетом партії, що вона зостається автономною Громадою вже зеднаної „Демократично-Радикальної" партії і буде виконувати видавничі функції тої майбутньої партії цілком самостійно, а Демократична Партія повинна видати їй фонди на видання книжок і на щоденну газету, не втручуючись до складу редакційного комітету газети і т. д. А група обовязується вести газету згідно з програмом „Демократично - Радикальної" партії.

Обурений Шраг аж підскочив і своїм громовим басом відповів:

— Ми нічого не можемо мати проти автономії вашої групи, бо вся наша партія складається з автономних громад, але ми не можемо погодитися на монополії сієї групи у видавничих справах партії.

А я додав:

— Так само ми не можемо згодитися на виплату „контрибуцій", яку хоче нкаласти на нас Радикальна Партія, бо не вважаємо себе подоланими. Газету і ми маємо видавати, але наша партія не спроможеться на такі великі фонди і нам всім гуртом треба їх добувати, а редакційний комітет складуть, певне, ті, що дадуть гроші на видання.

—Ви-ж роспоряжаетесь фондами Сімиренка, відповів Грінченко.

На се ми йому пояснили, що фонди ті не такі то й великі і що ми розпоряжаємо тільки процентом, в сумі двох тисяч руб., з капіталу, який Сімеренко призначив на певну мету.

Грінченко не повірив нам і уперто стояв за сей пункт. Після довгих дискусій, що затяглися до глибокої ночі, нарешті Грінченко згодився викинути сей пункт.

Этого вечора перестала істнувати Демократична Партія, що, перетворившись з Загальної Безпартійної Організації, прожила не більше року і Радикальна, що народилася скількась місяців перед тим, а витворилася нова „Демократично-Радикальна", що складалася з тих же самих Громад, що й Демократична, що й Безпартійна Загальна Організація.

Я дуже радів, що нарешті таки пощастило знов зеднатися, всім нам в одній партії для боротьби за відродження української, а особливо був радий з того, що я знов працювати-му вкупі з милими моєму серцеві — Ефремовим, Матушевським та д-ром М. Левицьким; А В. Доманицький працював тоді в Петербурзі над повним виданнем „Кобзаря", який потім видало, заходами П. Стебницького, „Т-во допомоги студентам" в Петербурзі.

Після опублікования маніфесту 17. жовтня ми гуртом, разом з Грінченком, взялися гаряче за організацію видання що-денної газети, але про це я в подробицях записав у 1907 року під заголовком — „Перший Рік першої щоденної української ґазети на Великій Україні", яку й прикладаю без змін в кінці цих коротких споминів; хоч писав я її тоді, оглядаючись на цензуру, а тому й не згадував про зїзди партії і взагалі про істнування їх.

Коли наблизилися вибори до Державної Думи, то у нас знов зачалися суперечки, бо Грінченко, слідом за Р. У. П. та за російськими соціялістичними партіями, рішуче стояв за бойкот Думи; насилу ми його збили з тої позиції.

Не маючи надії провести від Києва свого посла до Державної Думи, ми увійшли в блок з Ка-Детами та жидівським „Обєднанням" і провели своїх трох виборців: Грінченка, М. Левицького та мене. На спільній нараді виборців ми вибрали на кандидата в Думські посли барона Ф. Штейнгейля, члена Ка-Детської партії, що вважав себе за автономіста-федераліста, а пізніще вступив і до Української Демократичної Партії. Хоч він ніколи не навчився говорити по українському, але раз-у-раз стояв за вживання української мови серед Українців. Памятаю, що коли одного разу ми, Українці, зібралися у нього в помешканні на нараду про заснування Українського Кооперативного Банку і коли, бувший на нараді, проф. М. Грушевський, зважаючи на господаря, почав свою промову по московському, то Штейнгейль перебив його, завважавши, що тут зібралися Українці і тільки він один не вміє говорити по українському, але все розуміє, а тому просить Грушевського говорити українською мовою, чим не мало засоромив пана професора. Потім, коли в Державній Думі заснувалася Українська Думська Фракція, Український Парляментарний Клюб, то Штейнгейль один з перших приставав до неї. За гетьманства Скоропадського він був послом від Української Держави у Берліні.

(Дальше буде).

СОНЦЕ ЗАХОДИТЬ.

Сонце заходить, ділуючи гай,
Квіти кивають йому на добра-ніч,
Шепчуть, листочки зивають на ніч:
„Не покидай, не покидай!“
В рідному краї нам долі нема:
Бурі нас нищуть, пригноблює тьма,
Студять морози...
Цвіт нам, красу нашу — гублять усе!
З півночі вітер з собою несе
Люті погрози...
Мало зазнали ми світла й тепла:
Холод, туман та сіра імла —
От наша доля!
Пасербам в рідній своїй стороні,
Нам хліба тільки важкається в сні
Щастя та воля“.
Сонце заходить, ділуючи гай,
Квіти кивають йому на добра-ніч,
Шепчуть, листочки зивають на ніч:
„Не покидай, не покидай!...“

М. Вороний.

СУМЕРК ЕСПАНСЬКОЇ ДИРЕКТОРІЇ.

Голова еспанського уряду ґенерал Прімо де Рівера, який має також титул маркіза Естелля, приготовляється до ліквідації свого становища. Хроніка його володіння не мати-ме таких ефектовних моментів успіху та скрути як урядування італійського диктатора Муссоліні. Невдача, якої він зазнав з приводу висилки з меж держави визначного письменника Міґуеля Унамуно поширюється на всю його владу.

У звязку з. невдачами военної еспанської експедиції в Марокко, почались суперечки між членами Директорії. Два члени директорії почали заговір проти Прімо д еРівера, а разом з ними працював спільно начальник військового кабінету короля Альфонса XIII. ґен. Кавальканті, який мав до сього чималу причину: де Рівера назвав його прилюдно дурнем. Король який у свій час, по-волі чи неволі,, згодився на диктатуру, нині вже має її досить. Він відмовився в останнім часі рішуче від участи у святі „сом-атенів“, організації, яка наслідує італійських фашистів. Замісць виїхати на це свято, на південь, король виїхав зі Сан-Себастіяно до Мадриду. Диктатор виїхав наздогін за ним, але король випередив його на одну ніч. Користаючи з неприсутности свого „диктатора“, король Альфонс XIII. провів цілу ніч на розмовах з політичними діячами.

Ґенерал де Рівера приїхав до Мадриду на другий день у ранці, по цих розмовах і пішов до короля на авдієнцію, яка тривала дві години. Коли вийшов звідтіля, заявив, що „йому вдалось розігнати віяльцем хмари призбирані підчас його неприсутности“. Французький офіціяльний „Там“ є іншої думки щодо цього дипльоматичного хисту еспанського диктатора і кінчить свою статтю на цю тему увагою: „Хмари на овиді зовсім не розійшлись, а навіть зі сторони Марока небо віщує бурю“. Навіть еспанська преса, дуже обмежена цензурою, не всилі скрити погляду, що на іберійськім півострові не все добре. В еспанській пресі появилась звістка, що еспанський уряд має інформації про великий рух мароканських повстанців не лише проти Еспанців, але взагалі проти Европейців. Сей комунікат має виразно на меті замаскувати военні невдачі і зліквідувати їх. Французький „Ле Матен“ приніс одночасно звістку, що відомий властитель корабельних еспанських ліній Ефаваріета одержав від еспанського короля доручення зачати переговори з проводирем африканських племен Абдуль-ель-Керімом. Як бачимо: заходи йдуть ріжними шляхами.

Ґен. Прімо де Рівера, щоб вибристи з тієї халепи і вратувати свій престіж бодай у внутрішній політиці, їздив на оба мароканські фронти — до Мелілі на сході, до Цеути та Тетуану на схід. У Театані виголосив промову, в якій заповів нову орієнтацію Еспанії у мароканській справі. Зміст сеї промови був такий, що Еспанія появилась у Мароко без відповідної підготовки і без глибшої знайомости внутрішніх відносин. Се було вчасі, коли цивілізаційна місія Еспанців не могла мати успіхів, тому, що Еспанія не прийшла ще до себе по втраті своїх останніх кольоній у війні із Злученими Державами в 1898 р. Еспанія не зречеться протекторату над Марокко, але надасть йому широку автономію.

Така заява Де Рівери викликала в деяких військових кругах невдоволеннє. Провідник озброєних сил Тетуану голосно запротестував проти плянів диктатора. Коли де Рівера вернувся до Мадриду, тоді саме король перебалакував із політичними діячами.

Одним словом: ґрунт під теперішною еспанською диктатурою хитається. Ні в Мароко ні дома йому не ведеться. Чи з державних клопотів може його добути сам король новою орієнтацією, також можна сумніватися.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

СКРЕНТОН, ПА. Бр. Св. Володимира, від. 162 повідомляє своїх членів, що звичайний мітинґ відбудеться дня 28. вересня в неділю зараз по Службі Божій в галі церковній, проситься всіх членів прийти на сей мітинґ, бо суть важні справи до полагодження. Предс. Стефан Медвідь; секр. Михайло Гнатів.

З НЮ ЙОРКУ, Н. Й. Товариську забаву устрою Український Демократичний Клюб в неділю, 28. вересня (September) о год. 6. вечером у власнім льокали під ч. 59 St. Mark's Place (8th St.), New York City. — Комітет. 223-25

ГОЛОС ЛОЙДА ДЖОРДЖА ПРО НАСЛІДКИ ЛОНДОНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

З фільософії війни.

Герстові ґазети у виданню з 31. серпня помістили статтю бувшого премієра Вел. Британії Лойда Джорджа, з якої містимо деякі виїмки.

Він пише:

Коли актори лондонської конференції квітчають своє чоло лаврами, які є ціною за їх участь у славній перемозі, і коли чекаємо на нові події, маємо ще час оглянутись, щоби провірити справжній настрій світа по пяти роках, по скінченню великої війни.

Націоналізм усіх держав є проти лондонського порозуміння. Але колиб воно і не мало прийти до здійснення, то тимсамим с ене довело би до безпосередньої катастрофи. Тому, що найкраща надія на мир лежить у факті, що теперішнє поколінне мало досить воєн, щоб задоволити свої найдикші інстинкти. ...Національна гордість спонукує нас до звеличування славних учинків воєн словом і писмом. Терпіння змальовуємо так, щоб вони закрашували геройскість людий, які їх переносили з успіхом і перемагали. Поколіннє, яке перейшло крізь жах і болото війни не дуже квапиться повторювати такі досвіди. Одначе се поколіннє щезне, а на його місці зросте нове, яке не знає нічого про страховища і терпіння великої війни, а яке буде залите повіню творів історичних, літературних, публіцистичних та мистецьких, що змальовувати-муть велич сеї війни.

Молодь, яка в 1918 році була ще надто молода до військової служби, має нині саме 24 роки. Ще за 10 літ вона творити-ме більшість на всіх виборчих листах. Історія людства є вічним переходом з царини досвіду у царину уяви...

Вибухови йматерiял.

„Світ переповнений матеріялом міжнародніх ворожнеч. Лондонські договори повинні прийти впору, щоб стримати катастрофу. Ще час, завдяки щасливому випадкови перерізати притаєні нитки призначені до підпалу вибухового матеріялу. І так тягар повоєнних репарацій залишиться і стане з кождим роком важчий. І як довго його двигати-ме німецьке робітництво, коли воно догляне, що виносить на плечах свої власні припаси? Чи скине його зі себе силою чи хитрощами? І який буде настрій у Франції, коли Німеччина заявить, що домагається ревізії умовин пляну Доса? Мир світа залежить від відповіді, яку дасть доля на сі питання. А поруч сих питань є ще й інші. Замучена війною Европа не кінчиться на Вестфалії. Істнують проблєми наповнені лихом, яких не торкається ні справозданне Доса, ні навіть версайський договір.

Російські кордони.

У Східній Еврпі витворюються щораз нові зударення і почування ненависти. Коли в анґлійському міністерстві закордонних справ підписано російський договір, голова советської делеґації Раковський склав заяву про становище совєтського уряду до територіяльних означень ріжних мирових договорів. Лиховісне повідомленнє! Росія невдолена своїми кордонами, накиненими їй риським миром і анексією Бесарабії. Риський мир придав Польщі території на Білоруси, якої населеннє по своїм походженню, мові, релігії і традиції є російські. Анексія Бесарабії Румунією се нестерпна загроза великій російській (?) пристані — Одесі. Як довго Росія, зі своїм великанським населеннем і могутніми жерелами богатств вдоволяти-меться такими „розвязками“, які російський нарід уважає нестерпною несправедливостю? Росія колись знову поверне до своєї сили, коли викине зі свого нутра заразу, яка її зїдає. Тоді вона схоче знати, що сталося з її спадщиною, коли вона лежала недужа.

Болюче питанне.

А далі маємо ще справу Галичини. Польща держить в явному насильстві провінцію, якої ледви третина населення є польською, а дві третини є однодушні мовою та релігією з російською Україною. Якщо колись у Галичині вибухло би селянське повстанне, таке, яке ми бачили кілька літ тому в Ірляндії, чи тоді новонароджена та відбудована Росія глядіти-ме, склавши руки, як таке повстання давити-муть у крові її братів?